
politika belgeleri ve karar mekanizmalarının çalışmaları

Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporundan Yansımalar

Halide İncekara*

Yeni Türkiye'nin özel yetenekli çocuklar için bir sayı ayırmasını hem çocuklarını-

zın bugünü ve yarını için hem de ülkemizin beşerî sermayesi açısından çok değerli görüyorum. Bu çalışmanıza 2007-2015 yılları arasında çocuklarla ilgili TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi Kurucu Üyeliği, Kayıp Çocuklar Başta Olmak Üzere Çocukların Mağdur Olduğu Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Başkanlığı, Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Başkanlığı görevleri yapmam sıfatıyla gözlem ve tespitlerimi paylaşarak katkıda bulunmaya çalışacağım.

Sadece özel yetenekli çocuklarımızla ilgili değil, iyi bir nesil için çocuklarımızın tümünün önündeki engellerle ilgili çalışmalar yapmaya gayret ediyorum. Bu nedenle öncelikle 28.05.2007 tarihinde raporunu sunduğumuz 'Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi' amacıyla kurulan Meclis Araştırması Komisyonu çalışmasını

(*) 22, 23, 24. Dönem İstanbul Milletvekili.

gerçekleştirdik¹. 2008 yılında TBMM’de Çocuk Hakları İzleme Komisyonu kurduk. 2010 yılında ‘Kayıp Çocuklar Başta Olmak Üzere Çocukların Mağdur Olduğu Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi’ amacıyla kurulan komisyon çalışmasını yürüttük². Bu çalışmalar sırasında farklı yeteneklere sahip çocuklarımızın da mağduriyetini görüp ‘Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması’ amacıyla komisyon kurduk³.

Bu komisyonlar, bizim çocuklarımızın ana rahmine düştüğü andan itibaren karşılaştığı sorunları daha yakından anlamamızı sağladı. Tespitlerimize çözüm olacak detayları, Devletin kurumları, üniversiteler ve sivil toplum ile birlikte çalışmaya başladık. Dolayısıyla yazımda, araştırma komisyonu başkanı sıfatı ile komisyonu kurma nedenimiz, gelişme süreçleri ve sonuçları ile ilgili tecrübelerimi paylaşacağım.

2008’den bu yana daha önce yapılan çalışmaların hızını, içeriğini ve yaygınlığını artıran çalışmalar memnuniyet verici ama yeterli olmadığını da kabul etmeliyiz. Araştırma Komisyonu Raporu⁴ (Kasım, 2012) hem meclisten onay almış hem de Bilim Teknoloji Yüksek Kurulunun 2013 tarihindeki strateji çalışma belgesi⁵’nin hazırlanmasına vesile olmuştur. Millî Eğitim Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çalışma stratejisinin içinde görevlendirilmiştir. Bu iki bakanlık, sorumlu kuruluş olarak görevlendirilirken Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, TÜBİTAK, YÖK ve Üniversiteler de ilgili kuruluşlar arasına alınmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı’nın yanında Aile Bakanlığı da bu konuda hassasiyet göstermiş ve tıpkı MEB gibi konu ile ilgili aileleri muhatap alan bir kitap yayınlamıştır.

Hepimiz biliriz ki etkin ve başarılı bir çalışmada esas olan iyi niyetlerdir lakin yeterli değildir. Bir çalışmanın başarıya ulaşması

için sürdürülebilir olması, etkisini ve yaygınlığını süreç içinde artırması, yeni ihtiyaçlara göre kendini yenilemesi tercih edilendir. Bu nedenle özel yetenekli çocukların eğitimi konusu da siyasi süreçlerin kesintisinden ve yöneticilerin değişiminden etkilenmeden, bir devlet politikası olarak kurumsallaşmalı ve takibi yapılmalıdır.

Komisyon çalışmalarımızda özel yetenek konusunda bir üst kurul kurulması ve buradan ilgili bakanlıklara görevlendirmeler yapılması öngörülmüştür. Çocuğun sadece Millî Eğitim Bakanlığı’nın konusu olmadığı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının, Gençlik ve Spor Bakanlığının hatta bütün politikaların ortak konusu olduğunu düşündüğümüzde böyle bir üst kurul olması; çocuğu esas alan kararlar alınması çok önemlidir. Oysa hali hazırda eğitim ve özel yetenekli çocuğun eğitimi sadece Millî Eğitim Bakanlığının kontrolü, çalışması ve programı çerçevesindedir. Örnek olarak söylemek gerekirse televizyonların, sosyal medyanın çok etkili bir eğitim aracı olduğu düşünüldüğünde çocuğun eğitiminin bu alanlardan bağımsız kabul edilmesi mümkün değildir. Ekranlarda, yayınlarda ne kadar çok başarı hikâyesi anlatılırsa, dizilerde hikâyeler değiştirilirse ne kadar çok ahlaklı ve adil insanların kazandığı gösterilirse çocuklarımızın gelişmesine olumlu katkı sağlayacaktır. Diyecekler ki biz yayınlarımızı, filmlerimizi, dizilerimizi çocuklarımızın ihtiyacına göre yapmıyoruz; hayatın gerçeklerini anlatıyoruz ve reyting alıyoruz. Peki, yine diyecekler ki televizyona bir kumanda kadar yakınlar kapatıversinler, çocuklarını ekran başından alsınlar. Bunlar büyük hatalardır, bu düşünceler çok basittir. Her ailenin çocuğuna yaklaşımı, çocuğunu koruması, çocuğuna ilgisinin farklı olduğu-

(1) Bkz. <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/handle/11543/2783>

(2) Bkz. <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/133?locale-attribute=en>

(3) Bkz. <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/handle/11543/129?locale-attribute=tr>

(4) age.

(5) Bkz. https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/59_2013_101.pdf https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/10_ek-1_ustunyetenekliler.pdf

nu ve birçok masum, yetenekli, büyümeye çalışan çocuğun avantajlı/dezavantajlı aile içinde olabileceğini düşünmek sadece ailelerin sorumluluğu değil elbette yayıncıların ve denetleyicilerin (RTÜK gibi) de sorumluluk alanına girmelidir.

Özel/Üstün Çocukların Eğitilmesi/Yetiştirilmesi

Özel yetenekli çocukların eğitilmesi kavramından ziyade özel yetenekli çocukların yetiştirilmesi kavramı bana daha yakındır. Eğitim, etken ve edilgen bir ilişki anlatırken yetiştirmek çocuğun hayatında kendi kabiliyetleri doğrultusunda gelişimine katkı sunmaktır.

Eğitimde eğitilen ve eğiten vardır. Özel yetenekli çocuklardan bahsediyorsak eğiten kişilerin en az bu çocuklar kadar yetenek sahibi ya da yeteneklerin farkında olmaları, aynı zamanda bu çocukların farklı olan duygu dünyalarını kavrama konusunda da gelişmiş becerilere sahip olmaları gerekir. Özel yetenekli çocukların eğitilmesi/yetiştirilmesi konusu farklı/özel bir konudur; çocuklarımızı diğer akranlarından ayırmadan aynı kurum ve aynı çevrede eğitim almaları tavsiyemizdir. Farklı yeteneklere sahip çocukların aynı çatı altında kendine benzeyen çocuklarla birlikte eğitim almasını savunanlar da vardır. Arzumuz, çocuğun öğrenmesi ise kendisine benzeyenler ile aynı çatı altında olması öğrenme hızını artırır lakin şahsiyet gelişimini, problem çözme kabiliyetini, farklı karakterleri tanımasını ihmal ettirebilir. Bu uygulamada çocuklar, dünyanın sadece kendine benzeyen insanlarla dolu olduğunu düşünebilir. Böyle bir durumda çocuklar, hayata atıldıklarında farklı karakterler ve problemlerle karşılaştıklarında çözüm geliştirme kabiliyetleri sınırlı kalacaktır. Bu nedenle normal akranları arasında, aynı ortamlarda, farklılaştırılmış, zenginleştirilmiş, gerekirse sınıf atlatılarak, hafta sonları ve tatil dönemlerine serpiştirilmiş; yeteneklerini ve problem çözme kabiliyetle-

rini geliştirecek özel programlar yapılmalıdır. Millî Eğitim Bakanlığı çocukların öğrenme ihtiyacını giderirken (mentor buluşmaları da dâhil) aile ve akraba ilişkileri beraberinde Gençlik ve Spor Bakanlığının yaz dönemleri yapacağı kamplar (Gençlik ve Spor Bakanlığı bu kampları zaman zaman yapmaktadır, bir takım özel kurumlar bunu para karşılığı yapmaktadır) ile çocuklar, hayatın içine karışma, gözlem yapma ve becerilerini geliştirme olanğı bulacaktır.

Yetenekli çocukların eğitimi, sıralarda, tahta önü ve okul çatısı altında gerçekleşmez çünkü bunlar özel çocuğun ihtiyacını karşılayamaz hatta bu şekilde çocuğun zihnini ve zekâsını hapsedmiş olursunuz. Özel yetenekli çocuk, doğayla, diğer canlılarla iç içe ve farklı problemleri gözlemleyebileceği insan ilişkileri içinde olması gerekir. Şunu biliyoruz ki icatların çoğunluğu doğanın taklididir. Doğayı izlemeyen/gözlemeyen çocuğun zekâsı nereden ve nasıl tahrik olacak! Sorunla karşılaşmayan çocuğun zekâsı problem çözmeye odaklanamaz. Millî Eğitim Bakanlığında farklı dezavantajlı gruplardaki çocukların (özel yetenekli çocukların da özel eğitime ihtiyaç duyduklarını düşünürsek) eğitimlerinin aynı çatı altında olması, özel yetenekli çocukların empati, merhamet ve çözüm bulma kabiliyetlerini dikkate aldığımızda birçok engel grubunda çözüme yönelik adımları hızlandıracağını düşünüyorum. Yakın zamanda Ataşehir İstanbul Fuat Sezgin BİLSEM’de bunun iyi örneklerine şahit olduk. Farklı engel gruplarından eğitim alan öğrencilerle BİLSEM öğrencilerinin, BİLSEM’deki inşaat dolayısıyla bir süre bir arada kalarak eğitim almaları sürecinde özel yetenekli öğrencilerimiz diğer gruptaki arkadaşlarının ihtiyaçlarını gidermek için ürün ortaya çıkarmışlardır. Güzel bir örnek; özel yetenekli öğrencilerimizden Özgür Karagül, salyasını tutamayan öğrencileri görünce zihninde bambaşka bir kapı açıldığını ifade ederek onların sosyal yaşamlarını kolaylaştırmak için Turkcell Zekâ Gücü projesi desteğiyle özel bir önlük tasar-

lamış⁶. Tasarladığı bu önlükle zihinsel engelli öğrencilerimizin hayatını kolaylaştırmıştır. Yani zekâ ve yetenek, sorunu görünce çözüm üretmeye yönelik üretime geçmiştir. Kendisine yeterli rehberlik ve desteği bulunca da yapabileceklerini somut ürüne dönüştürebilmiştir.

Özel Yetenekli Çocuğun Eğitimi, Toplam Eğitim Kalitesinden Bağımsız Değildir

Eğitim konusunda gelişmiş ülkelerle ülkemizi kıyaslarken sadece özel yetenekli çocukların eğitimini değil bütün eğitim sistemini birlikte incelemek durumundayız. Zorunlu eğitim süresinden tutun da alan seçimi, ortaöğretimde meslek edindirilmesi, üniversite giriş sınav sistemi, KPSS vb. bütün bunların her ülkede çocuğun hayatına yansması farklıdır. Farklı ülkelerde yaptığımız çalışmalarda müfredatların, ihtiyaçlara ve beklentilere göre belirlendiğini gözlemledik. Ülkemizde en batıdaki şehrimizdeki çocuktan/öğrenciden beklentilerimiz de en doğu, en kuzey ve en güneydeki çocuktan beklentilerimiz de aynıdır ki normal eğitimde bile bu kabul edilebilir değildir. Ortak kazanımlar tespit edildikten sonra bölgesel farklılıklar dikkate alınmalıdır. Nihayetinde büyük şehirlerin tek çocuklu ailelerinde öğrencilerin üzerinde ailelerin destekleri, eğitim yatırımları ve şehir kültürünü düşündüğümüzde çok çocuklu ailelerin ihmal edilmiş, gözden kaçmış, okul çağına geldiğinde henüz dil kullanımı bile gelişmemiş çocuklarla karşılaşabileceğimizi düşünüp bölgelere, okullara gönderdiğimiz öğretmenleri özel eğitimlerden geçirmeli ve ihtiyaca binaen öğretmen atamaları yapılmalıdır. Gelişmiş ülkelerde sözleşmeli öğretmenlerin sayısının daha fazla olduğunu gördük. Başarı, veli ve öğrenci memnuniyetsizliği / memnuniyeti sözleşmelerinin yenilenmelerini etkilemektedir. Bu da öğretmenin motivasyonunu ve başarısını arttırmakta ve eğitim kalitesi standardını yükseltmektedir. Ülkemizdeki eğitimci atama sisteminde ise özel okullar

haricinde öğrencimizin, velimizin, başarılı öğretmen seçme gibi bir şansı yoktur. Meslek içi eğitimler olumlu sonuç verse, eğitimin ana unsuru olan eğitimci başarısı artırılabilse bugünkü şikâyetçi olduğumuz çoğu sorun ortadan kalkacaktır. Sendika ve devlet memuru güvencesi başarılı ve başarısız öğretmen arasında zayıf eğitimcinin lehinedir. Eğitimci seçme ve atama sınavlarına karakter tahlili, öğretebilme kabiliyeti gibi ek eleme sınavları eklenmelidir.

Özel yetenekli/üstün zekâlı çocuklar diye adlandırdığımız farklı öğrenme modelleri ve yaşları olan çocuklarımız, yetiştirme açısından farklı ihtiyaçlara sahiptir. Yabancı dillerde ‘hediye çocuklar’ diye de adlandırılan çocuklar, uzun zamandır hatta hâlâ üstünlük sıfatı ile anılmaktadır. Toplumsal sermaye, beşerî sermaye olarak adlandırdığımız insan topluluklarımız içinde önemli bir yere sahip olan bu çocuklarımız daha zeki oldukları için değil sadece çocuk oldukları için kıymetlidir. Bu çocuklarımızı diğer çocuklardan ayıklayarak bir üstünlük sıfatı vermek öncelikle tanımlanan bu çocuklar için büyük bir yükür. Toplumda ve ailelerde test yaptırarak çocukların zekâ seviyesini ölçtürmek popüler hâle geldi. Peki, çocuklarımızın zekâ seviyeleri arzu etmediğimiz seviyede çıkarsa çocuklarımızdan vaz mı geçeceğiz?

Ülke Ziyaretleri (Almanya, Kore, Yeni Zelanda)

Komisyon çalışmaları sırasında Türkiye’de çalışmaları yürütürken birkaç ülkeyi de mukayeselerimize katmak için 2012 yılında Dünya’nın farklı bölgelerinde, Almanya’da, Kore’de ve dünyada tek ‘Zekâ Bakanlığı’ olduğu bilinen Yeni Zelanda’da milletvekillerimizle, uzman ekibimizle ziyaretler yaptık⁷. Üniversiteler başta olmak üzere lise ve ilköğretim okullarını da ziyaret ederek yetki-

(6) Bkz. <https://twitter.com/BilemMeb/status/1152254712760229889>

(7) https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_sd.birlesim_baslangic?P4=21226&P5=B&PAGE1=53&PAGE2=&web_user_id=15715225 2012

lilerden bilgi aldık. İlk şaşkınlığımız Kore'nin bütün gelişmesini üstün zekâlı çocuklara bağlayan araştırma sonuçlarının hiç de böyle olmadığıydı. Kore üniversitelerindeki akademisyenlerin gönüllü çalışmaları eğitim sistemi içinde önemli bir yer edinmekteydi. Özel yetenekli çocuklar için Kore'de hafta sonu kurslarına dönüşmüş eğitimler mevcuttu. Aileler bütçelerinin büyük kısmını, çocuklarının üniversite eğitimleri ve hafta sonu kursları için harcamaktaydı. Araştırmalarımızda en dikkatimizi çeken husus ise bizim fen liselerine karşılık gelen liseler oldu. Bu liselerin bizden farkı, okula atanınların sivil hayatın içinden usta isimler olmasıydı yani alanında başarılı olmuş sanatçılar ve mühendisler vardı; sözleşmelerle ihtiyaca binaen liselerde eğitimci olarak görevlendiriliyorlardı. Çocukların duygu ve karakter gelişimleri, psikologlar ve pedagoğlar tarafından yakın takipteydi. Dikkatimizi çeken diğer konu ise Kore'de Eğitim Fakültelerinin en yüksek puanla öğrenci almasıydı; öğretmenlik mesleği çok önemliydi. Türkiye'de eğitimle ilgili temel kararlar merkezi sistem içinde alınırken Kore'de il milli eğitim müdürüne karşılık gelen idareciler seçimle geliyorlardı. Bölgenin milli eğitimden sorumlu seçimle gelen kişisi seçmenlerine karşı vaatlerini yerine getirmekte daha dikkatliydi. Dünya genelinde elde edilen tecrübelerden hareket etmenin hızımızı arttıracığına inandığımız için bu ziyaretlerde özellikle uygulamaları gözlemledik. Bu geziler esnasında eğer istersek biz çok daha iyilerini yapabiliriz düşüncemiz pekişti.

TBMM araştırma komisyonu çalışmaları sırasında raporumuzda⁸ Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi eğitim politikaları, konuyla ilgili detaylı mevzuat, hizmet veren özel ve kamu kurumları, konuyla ilgili yatay ve dikey ilişki kurulabilecek diğer kurumlar, başka ülkelerden yasal düzenlemeler ve eğitim uygulama örnekleri detayları ile paylaşılmıştır.

Ülkemizdeki Özel/Üstün Yetenekli Çocuklarla İlişkili Kurumsal Yapılanmalar

Türkiye'de çok iyi niyetli kararlar alınıyor, talimatlar veriliyor lakin sık değişen siyasi otorite, bürokrat ve üst düzey yöneticileri maalesef başarıda sürdürülebilirliği sağlamıyorlar.

Üstün yeteneklilik ile ilgili kurum ve kuruluşları şu başlıklar altında toplayabiliriz:

RAM (Rehberlik Araştırma Merkezleri)

BİLSEM (Bilim Sanat Merkezleri)

Fen Liseleri

Sosyal Bilimler Liseleri

Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri

Özel Yetenekli Çocuklar için açılmış Özel Liseler

Çocuk Üniversiteleri

Üstün Yetenekliler Araştırma Merkezleri vb.

En belirgin eğitim uygulamalarından biri Anadolu'da yaygın olan fen liseleri idi. Fen liseleri özel sınavlarla özel çocuklar alırdı lakin siyasi endişelerle fen liselerinin sayısının artırılması hem puanları etkilemiş hem de fen liselerindeki özel çocuklara hitap edebilecek özel öğretmenlerin atamaları konusunda hassasiyet gösterilememesi, mezun olan çocukların mentor ve rehberlik desteğinden mahrum olmaları, eğitimin sonuçlarıyla ilgili ölçülebilirliği sağlayamamıştır.

2007 yılında Sincan Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ile Ankara Fen Lisesi ziyaretimizde karşılaştığımız şu handikaplar dikkat çekicidir: Sincan Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda her çocuğa müstakil, o da bir buçuk

(8) <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/handle/11543/129?locale-attribute=tr>

hizmetli düşerken Ankara Fen Lisesi'nde ve-kaleten bir müdür olduğunu ve birçok ders öğretmenin olmadığını gördük. Sincan Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda spor eğitimlerinin bile sosyal sorumluluk çerçevesinde Spor Akademisi'nden gelen öğretmenler tarafından yapıldığını öğrendik. Fen Lisesine geldiğimizde müzik odasının tavanlarının çökmüş olduğunu gördük hatta öğrenciler tebeşirlerini dahi kendilerinin aldığından şikâyet ediyorlardı. Fen Lisesi'nin laboratuvarında kullanma tarihleri geçmiş malzemeleri gördük. Eğitim standardında bir farklılaşmaya da rastlamadık hatta sanki memleketin üstün yetenekli çocuklarını bir araya toplamışlar ve altına bir kibrit çakmak istemişler diye düşündük (duygu halim). Çeşitli sosyal sorunlar nedeniyle cezaevine gelen çocukların aslında ne kadar yetenekli, zeki ve zamanında yeterli imkân verildiği takdirde topluma yararlı birer insan haline gelebileceklerini gördük. Çocuklara, artık eğitimevi adını verdiğimiz buralarda sağlanan imkanları, eğer okullarımızda, normal hayatta verebilsek, bunların büyük çoğunluğu burada olmazdı diye notumuzu düştük.⁹

Günümüzde Millî Eğitim Bakanlığı, özel yetenekli çocuklara Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı BİLSEM'ler (Bilim Sanat Merkezleri) aracılığıyla ulaşabilmektedir. Bilim Sanat Merkezleri, öğrencileri, merkezi yapılan bir sınav sistemiyle seçmektedir. Bu çocuklar sınavlara, zaman zaman öğretmenleri ve aileleri tarafından yönlendirilmektedir. Birçok çocuğumuzun sınavları kaçırması ya da bu şansının olmaması ayrıca İstanbul gibi büyük şehirde bile BİLSEM sayısının yetersizliği de üzücüdür.

Bütün gününü okulda geçiren çocukları, sınav sorumluluğu -ara sınavlar ve üniversite seçme sınavı gibi-, özel yetenek ve şahsiyet taramaları yapılmadan sadece bilgiye odaklı sınavlara yönlendirmekte ve çocuklar kendilerini ifade edecekleri yetenek alanlarını ölçümlemeden ve bunları gösterecekleri ortamdan mahrum kalmaktadırlar. Bilim Sa-

nat Merkezleri, okul dışında bir zaman aralığında sıkıştırılan eğitim kurumu olmaktan öteye gidememektedir. Eğitim kurumu ifadesi bile yanıltır. Özel yetenekli çocukların eğitimin yanında iş birliği ve kendi alanlarında rehberliğe ihtiyaçları vardır.

Bilim Sanat Merkezlerinin etkin ve verimli olabilmesi için dikkate alınması gerekenler:

- Bilim Sanat Merkezlerinin öğrencileri süreli kabul etmesi, birkaç yıl arayla öğrencinin yeniden test edilerek yeniden kabul edilmesi hem öğrencinin motivasyonunu / heyecanını arttıracak hem de BİLSEM'den kopuşları engelleyecektir.

- Dünyanın her yerinde özel yetenekli çocukların eğitiminde sınırlı bir süre vardır. Sonra çocuğun performansına göre farklı ve yeni bir eğitime geçilir. Bizde senelerce öğrenci BİLSEM'de...

- Bilim Sanat Merkezleri hafta sonu kursu görünümünden çıkıp zaman zaman çocuk yeteneklerinin tekrar ölçümlendiği bir merkez hâline gelmeli ve mutlaka bir veya birkaç üniversite ile (çocukların ilgi alanlarına göre) iş birliği içinde çalışmalıdır.

- Özel yetenekli çocuklara veterinerle, çiftçiyle, biyologla, zoologla, yazarla, ressamla, müzisyenle vb. çalışma fırsatı verilmelidir ve bu çocuklar imtihan streslerinden uzak tutulmalıdır. Ayrıca öğrencilerin; eğitimcilerimiz bize yetmiyor, yıllarca aynı öğretmeni istemiyoruz taleplerine de kulak verilmelidir.

Özel yetenekli çocukların eğitimi sadece BİLSEM üzerinden götürülemez. Okullarımız destek eğitim odaları, farklılaştırılmış ve zenginleştirilmiş programlarla süreçte katkıda bulunmalıdır. Rehberlik Araştırma Merkezleri ailelere ve çocuklara destek vermeli. Aile ya da okul, çocuğa yetemediği durumlarda çocuğu üniversitelere ve mentorlara yönlendir-

(9) <https://www.haberler.com/akp-li-incekara-cezaevinde-cocuklara-verilen-haberi/3.2.2007>
(https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/haber_portal_as.aciklama?p1=121989)

melidir. Eğitimi sınıfa ve tahtaya hapsetmek yanlış. Sonuçta yeteneğin gelişiminde sadece okul, aile değil 2013-2017 Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planında tarif ve tasnif edilen kurumların sorumluluğu vardır ve olmalıdır.

Özel Yetenekli Çocukların Şahsiyeti ve İhtiyaçları

Üstün zekâlı/özel yetenekli çocuklar farklılıklarıyla kabul edilmedikleri ortamlarda, gruptan kendilerini soyutlayabiliyor, dikkat çekme/kabul görme amaçlı gösterilerde bulunuyor veya herkes gibi görünmeye çalışarak yeteneklerini gizliyor. 'Bu çocuk haylaz.' 'Bu çocuk durgun.' 'Mizacı öyle herhalde.' diyen öğretmenler ve aileler yerine farklılığı fark eden öğretmen ve ailelere ihtiyacımız var.

Aileler olarak çocuklarımız için başkalarının ne yapacağından ziyade kendimizin çocuklarımız için ne yapacağıyla ilgili sorularımızın olması lazım. Ben açıkçası doğadan uzak, konforlu mekânlarda iyi bir çocuk eğitimi/yetiştirilmesi olabileceğine inanmayanlardanım. Dört duvar arasında, bir çiçeğin büyüdüğünü vb. görmeyen çocuk, yarım kalır. Zorlukla, sorunla karşılaşmayan, doğayı gözlemleyemeyen bir zekâ gelişemez. Zekânın geliştirilmesi sınıflarla, sıralarla ve akıllı tahtalarla sınırlandırılmaz. Deniz görmemiş çocuğun yüzmesini, ağaç görmemiş çocuğun tırmanma yeteneğini geliştirmesini beklemek haksızlık olur.

Yetenekli çocuklarının yetiştirilmesi için endişeye kapılan aileye tavsiyemiz; panik yerine ailenin kendi yapacaklarının farkında olarak çocuğun çevresini genişletmesi, çocuğu doğayla buluşturması ve çocuğunun sorularını cevaplaması, cevaplayacak kişilerle buluşturmasıdır. Kitabın nasıl basıldığını merak eden bir çocuğa, sana matbaayı nereden bulacağım demek yerine mümkünse internette videolarını izletmek ya da bir matbaanın kapısını çalıp orayı ziyaret etmek rehberliktir.

Bunun yapılması için illa bir öğretmen ve kurum şart değildir.

Sus demeden çocuğun sorularına cevap vermeli, sorularının yönü takip edilmeli ve isteklerine saygı duyulmalıdır. Her anne baba çocuğunun sorularına cevap veremeyebilir. İmkânları dâhilinde sorularını cevaplandıracak kişi ya da kurumlarla çocuklarını buluşturmalıdır. Zamanımızda, çevremizde bu soruları cevaplandıracak kişilere ulaşmak sosyal medya aracılığıyla bile mümkündür.

Bu bağlamda bazı üniversitelerin özel yetenekli çocukları, ortaöğretimden itibaren takip edip kendi kurumlarında eğitimlerine devam etmelerine kanalize ettiklerini biliyorum ve bunu da olumlu buluyorum. Özel yetenekli çocukların eğitiminin küçük yaşlarda başlaması ve bu gençlere bireysel ve kurumsal rehberlik verilmesi çok büyük değer taşımaktadır. Akademisyen olma kriterlerine özel yetenekli bir çocukla çalışma kriteri eklenmesi gerektiğini düşünüyorum.

61

2015 yılından itibaren parlamenter görevimi takiben düşündüklerimi hayata geçirip çalışmalarımı sürdürülebilir kılmak için Üsküdar Üniversitesi, Özel Yetenekli Çocuklar Uygulama ve Araştırma Merkezinde (ÖYEMER) çalışmalarına devam etmekteyim. Üniversitelerin hem kamuya hem halka dönük yüzleriyle sürece büyük katkıda bulunacağına inanıyorum.

Merkezin amaçları şunlardır¹⁰:

a) Ülkemizdeki özel yetenekli çocukların değerlendirilmesine ve bu çocukların topluma yararlı kişiler olarak yetiştirilmesine katkıda bulunmak.

b) Özel yetenekli çocuklar konusundaki disiplinler arası araştırmalara ve etkinliklere ortam sağlayarak hem yapılan araştırmalar ve çalışmaların zenginleştirilmesi, hem de elde edilen çıktıların toplumumuza yararlı bir biçime getirilmesini sağlamak.

(10) Bkz. <https://uskudar.edu.tr/tr/ozel-yetenekli-cocuklar-uygulama-ve-arastirma-merkezi-hakkinda>

c) Özel yetenekli öğrencilere yetenekleri doğrultusunda bilimsel çalışmalar yapmalarını sağlayacak imkânlar oluşturarak, özellikle disiplinler arası çalışmalardaki kazanımlarla sorunları çözmeye ya da ihtiyacı karşılamaya yönelik çeşitli projeler gerçekleştirmelerine fırsat hazırlamak ve sunmak.

ç) Özel yetenekli öğrencilere yetenek alanlarının geliştirilmesinin yanında, sosyal ve duygusal gelişimlerini bir bütünlük içerisinde ele alacak ortamlar hazırlamak ve sunmak.

Ulusal Yetenek ve Mentor Ağı Projesi ile Üsküdar Üniversitesi, ÖYEMER olarak kritik bir dönem olan 12-17 yaş için çalıştık. Bu yaşlar, çocukların kendilerine yol çizdikleri ergenlik ile birlikte birey olabilme mücadelesine girebildiği yaşlar. Çocuğun bu yaşlarda kendine rol model alabileceği bir profil ile karşılaşması/tanışmasını önemli buluyoruz.

Proje, bir yıl içerisinde tamamlanacak şekilde planlandı. İlk 6 ayda gerekli eğitim ve yazılım alt yapısının tamamlanması, ikinci altıncı ayda ise prototip olarak üç üniversiteden seçilecek mentor akademisyenler ile üstün yetenekli gençlerin bir araya gelmeleri ve iş birliği geliştirilmesi planlandı.

Ana yürütücünün Üsküdar Üniversitesi olduğu proje, İstanbul Şehir Üniversitesi, İstanbul Kalkınma Ajansı, İstanbul Üniversitesi ve Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı, İl Millî Eğitim Müdürlüğü ile paydaş olarak çalışıldı. Yürüttüğümüz projede Bilim Teknoloji Yüksek Kurulunun 2017 Türkiye Üstün Yetenekliler Strateji Belgesinin hedeflerini dikkate aldık. İstanbul Kalkınma Ajansı'nın destekleriyle 2016 yılı Çocuklar ve Gençler Mali Destek Programı kapsamında gerçekleştirilen Ulusal Yetenek ve Mentor Ağı Projesi¹¹ ile gençlerin mentor akademisyenlerle bir araya gelerek ortak çalışmalar yapması amaçlandı. Projede seçilmiş öğrenci ve akademisyenlere, etkili mentor olmalarını sağlayacak bir eğitim verilmesinin ardından, menti ve mentorların uyumları gözetilerek

eşleştirilmeleri sağlandı. Bu seçim sonrasında programlanan web sitesi marifetiyle mentilerin ve mentorlerin iletişime geçerek, mentinin ilgi alanları ve yetenekleri doğrultusunda yeni projelerin hayata geçirilmesi ve özel yetenekli çocukların kapasitelerini en üst düzeyde kullanmalarını sağlaması hedeflendi. Elbette bu çalışmalar Millî Eğitim, İl Özel İdare, diğer üniversiteler ve sivil toplumla iş birliği içerisinde yapılmaktadır. Proje, başarıyla tamamlanmış ve Millî Eğitim Bakanlığına devredilmiştir.

Konu çocuk, eğitim ve özel yetenek olunca yazmak istediklerimiz için sayfalar yetersiz kalmaktadır. Nihayetinde yazıyı sonuçlandırmak gerektiği için konuyu araştırma komisyonunun sonuç ve önerileriyle tamamlamak isterim:

Toplumda üstün yeteneklilik eğitime önem verilmesi ve yeteneğin desteklenmesi, bireyin potansiyelini en üst düzeyde kullanmasına fırsat vererek bireysel mutluluğunu arttırırken, toplumsal gelişime ve ülke kalkınmasına da katkı sağlayacaktır.

Gelişimsel özellikleri ile akranlarından farklılık gösteren çocuklar, kendilerini gerçekleştirme sürecinde desteklendikleri ölçüde, güçlü motivasyon ve moral değerleri ile toplumdaki diğer bireyleri de etkileyecek, toplumun gelişimi ve refahı açısından itici gücü oluşturacaktır.

Meclis Araştırma Komisyonu; yerinde inceleme ve ülke ziyaretlerinin yapılması, alan uzmanlarının dinlenmesi ve görüşlerinin alınması, alanyazındaki akademik araştırmaların incelenmesi sonucunda raporunu hazırlamış, konuyla ilgili kurumların görev ve sorumluluk alanlarına ilişkin tespit ve önerilerini politikalar, tanılama, eğitim uygulamaları, insan kaynağı, aile ve toplum ve istihdam başlıklarında toplamıştır.¹²

(11) Bkz. <https://oyemer.uskudar.edu.tr/mentor-agi>

(12) Bkz. <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/handle/11543/129?locale-attribute=tr> ss. 329-341. Komisyonumuza çağırdığımız değerli katılımcılarımızın tutanak özetleri de ilgili raporda (342-390) yer almaktadır.